

RDEČI PRAPOR

Izhaja
v Ljubljani
vsaki petek.

Glasilo jugoslov. soc. demokracije.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje za celo leto 5.44 K, za pol leta 2.72 K, za četrt leta 1.36 K. — Za Nemčijo za celo leto 5.96 K, za pol leta 2.98 K, za četrt leta 1.49 K. — Za Ameriko za celo leto 7.28 K. — Posamezne številke stanejo 10 vin. — Reklamacije so poštne proste. Frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 5.

V Ljubljani, dne 2. februarja 1906.

Leto IX.

NASLOVI:

Za vse dopise, rokopise, pisma, tičoca se lista: **Uredništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana.**

Za denarne pošiljave, naročila, reklamacije, inserate i. t. d.:

Upravništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana.
Židovske alice štev. 5/I.

Našim prijateljem!

Z zadnjo številko smo zaključili prvi mesec novega letnika. Pri tej priliki se zahvaljujemo vsem našim cenjenim naročnikom in prijateljem, ki so nam pridobili v novem letu novih odjemalcev.

Obenem prosimo vse prijatelje, da pridno razširjajo naš list, čegar uredništvo se hoče potruditi, da pospeši razvoj našega lista v vsakem oziru. Čim več pridobi „Rdeči Prapor“ zvestih odjemalcev, tem boljši bode in tem prej se tudi poveča.

Novi naročniki dobe lahko doseganje številke letošnjega leta z romanom „Pod spovednim pečatom“, dokler jih je še kaj v zalogi. Čim prej se naroče, tem sigurneje dobe dotične številke.

Listek.

Hans Kirchsteiger:

Pod spovednim pečatom.

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil E. Kristan.

Dalje.

V tem je došel kaplan v puščavo in se je začudil, ko je našel prazen prostor, ki ga je Lenka zapustila. Kam je odšla? Morda ni ostala zvesta obljubi, pa je odšla vendar zopet dol k potoku, da poišče v njem hladni grob? Drugič! Mrzla zona ga je obletela pri tej misli. Kaj je bil zaman ves trud? Žalosten je hodil gor in dol. Naenkrat je opazil nekaj svetlega, belega, kar je bliščalo skozi veje. Hitro jih je razgrnil in sedaj jo je opazil, a ne kakor se je bal, v mrzli vodi, temveč ležečo na topli solnčni svetlobi. Čuvstvo radosti ga je obšlo, radosti, ker je bil prazen njegov strah. In čudno: Od Lenke so poskočile njegove

Zlasti prosimo vse zavedne delavce, naj se naroče na „Rdeči Prapor“ in naj delujejo neumorno na to, da se naroče tudi njihovi tovariši. Vsak napredek lista je tudi napredek stranke. Kdor hoče, da se razvije stranka, mora pomagati, da se razvije njeno glasilo.

Na delo, sodrugi!

Stari in mladi.

Nikakor ni mogoče utajiti dejstva, da živimo ravno na Slovenskem v času velikih izprememb v političnem življenju. Akoravno se morda ne pokažejo nove oblike kralu v dovršenosti, so vendar porodne bolečine ravno tako očitne, kakor senilnost in agonija starih prikazni. Klerikalna stranka je morala vnovič izpremeniti svoje ime in naj se kuje temu komentarje še z večjim zofističnim trudom, je vendar nedvomno, da imajo prekrstitve v politiki svoj pomen, pa ga ima tudi prenaslovljenje klerikalne stranke. Nad vse je značilno, da je izbacnila ravno ime „katoliška“, ki je vendar edino označevalo njeno bistvo in njene cilje. Kadar se odloči stranka na lako žrtev, ki je na vsak način bolesta, mora imeti za njo tehtne razloge in ne da bi uvaževali govorice o raznih intrigah med našimi katoličari in o presenečenju na zboru zaupnikov samih, moramo vendar sklepati iz vsega, da je postal izraz „katoliška“, ki je nekdanj služil za najizdatnejšo reklamo, polagoma zaprta razvoju in naraščanju sicer.

misli na svetnico njenega imena: Na sveto Magdaleno. Videl je že marsikatero sliko, ki jo je predstavljala. Vedno so slikali umetniki veliko pokornico golo, zavito v njene od solz porošene lase.

Celo vrabec je opazil veliko razliko med popolnoma črno oblečenim kaplanom in med nežnim, belim truplom na svetlo-zelem mahu.

Iz kaplanovih oči, ki še niso znale sveta, je gledalo začudenje nad nepričakovano situacijo, ki je prišel vanjo. Ni si vedel izhoda; tiho in negibčno je obstal. Ali mu je vrabec nekaj zakričal, ali se je javljal glas v njegovih sencih bijoče človeške krvi? — Ali ni šepetalo vseokoli po drevju in po listju tihotno in šelesteče: „Pristopi! Pristopi! Zahtevaj svoje plačilo! S svojim pogumnim dejanjem si dosegel pravico do tega telesa, ki bi ležal sedaj hladan in mrtev doli v globoki vodi, ako ne bi bilo tebe! Tebi cvete sedaj ta

Sveda bi bilo neumno. domisljati si, da leži popovska stranka pri nas že na mrtvaškem odru. Klerikalci so na Slovenskem še najštevilnejši, dosti je krajev, kjer nima nihče drugi veljave v politiki, kakor fajmošter in kaplan: gotovih mandatov imajo poln koš in da veje v Avstriji rimski veter tudi po najvišjih aferah, je predbro znano. Vzlic vsem zunanjim veeugodnim okolščinam, vzlic visoki protekciji in vzlic žalostnemu pomanjkanju izobrazbe v nižavah naroda pa čuti klerikalna stranka, da niso temelji njenega obstanka tako čvrsti, kakor sami trdijo. Največ vsled grehov liberalizma se je klerikalna stranka na Slovenskem močno razvila, ali prišla je do mejnika, kjer se njen napredek ustavlja. Hrup, ki je spremljal vse njene priredbe v zadnjem času, ni mogel prikriti neke notranje slabosti in kadar so najbolj renomirali, se jim je poznalo na glasu, da sami sebi ne verujejo.

Samo slepec ne vidi, da vlada v klerikalni stranki danes absolutizem, prehajajoč od dne do dne bolj v brutalno teroriziranje. Željo za neomejeno diktaturo pa spremlja konkurenca, ki stremi po enakem, kolikor mogoče izključenem uplivu; čeravno se prireja v javnosti izjave najslajše bratovske sloge, se tke vendar za kulisami najstrastnejše intrige, ki jih kulise niti ne morejo popolnoma zakriti.

Ljudje v klerikalni stranki se znajo sicer bolj kakor drugače v meščanskih strankah podrejevati skupnemu cilju. Ultramontanizem je solidarna internacionala, pa naj mu je domovina na Slovenskem, v Avstriji, na Hrvaškem, na Nemškem ali v Španiji, je nje-

cvetica. Tudi ti si človek. Tisoč drugih ne bi bilo postavilo tako pogumno svojega življenja na kocko kakor ti. Zato pristopi pa privij zapuščeno na svoje srce! . . .“

Še dolgo bi bil vrabec tako čivkal, bi bil gozd tako šepetal in bi bilo listje šelestelo — ali pa je bila le kri, ki je tolkla po njegovih žilah kakor s kladivom, da je kar bolelo? — Oglašil se je drug glas. Močan glas, in prihajal je gotovo iz njega samega. Bil je glas duhovniške dolžnosti: „Poglej tja dol k mlinu. Ali vidiš tam dolgo vrsto mlinskih kamnov? Glej, kar jih je, premalo jih je, da bi se ti jih obesilo za vrat, pa bi se te pogreznilo v morje, kjer je najgloblje, ako se le s prstom dotakneš tega telesa. Ali slišiš, kako šumi voda tam doli? Mar si jo zato potegnil iz vode, da jo pahneš še v globlje brezno? Ali bi tako poplačal zaupanje, ki ga je izkazala tebi, duhovniku?“

Izpovedanka — duhovnik, to dvoje be-

gov glavar vendar v Rimu in v zadnji vrsti mu določa Vatikan program in taktiko. Ali vkljub solidarnosti v stremljenju po absolutni avtokratični vladi papizma, katero ilustrira ravno kar Štadlerjev slučaj v Sarajevu, je v klerikalnem taboru neizmerno živo častihlepje in večina merodajnejših udov neduhovnikov je tam iz osebnih interesov. To pa mora voditi do konkurence in konfliktov zlasti tam, kjer ni mogoče izpolniti želja vseh aspirantov. Treba je le pogledati v deželni zbor. kakšno ulogo igra tam dr. Krek. Kar milo se stori človeku, kadar vidi, kako ga drži dr. Sušteršič za suknjo, kako ga poteguje pri vsaki besedi, kako ga s svojim sufliranjem vedno moti v govoru. Tako je tudi razumljivo, kako je mogoče, da dr. Krek, ki je nedvomno ena najboljših glav v klerikalni stranki in ki se na ljudskih shodih pokazuje dobrega in navadno precej podkovanega govornika, v deželnem zboru nikoli nima dovršenega govora.

Izpremena imena seveda ne odpravi nevgasljive ambicioznosti iz klerikalne stranke. Dr. Sušteršič bode hotel ostati neomejeni imperator v «ljudski stranki» ravno tako, kakor je hotel biti v «katoliško-narodni», dr. Šuklje ne bode zadovoljen s podrejeno ulogo, dr. Kreka bode grizlo, da se ga porabi kvečjemu za kako brezpomembno, nevhvalno delegacijo, sicer pa da se ga poriva v kot in škof Jeglič bode hotel ostati generalissimus klerikalne armade, dokler je živ v Ljubljani.

Klerikalna stranka bi se rada pomladila; ali kaj pomaga želja, ko je njena renesanca nemogoča. Lahko se izpremeni ime, lahko se obleče drugo suknjo, lahko se vzame tudi kako modernejšo programno točko kje na posodo; ali duha ne more klerikalizem zamenjati nikjer. Pomladitev klerikalizma v bivstvu je samomor. Zato ima katoliška stranka pač še jako prijetno sedanost, nima pa bodočnosti.

Slabejše se godi liberalizmu. Poskus «Slovenskega Naroda», poboljšati renomé tisti stranki, ki jo iz Tavčarjeve milosti zastopa, s pomočjo rezultata zadnjih angleških volitev, je jalov, kajti med angleškim in slovenskim liberalizmom je ravno tako ogromna razlika, kakor med angleško in med avstrijsko politiko, med angleškim in avstrijskim

konstitucionalizmom, med angleškim in avstrijskim parlamentom.

Slovenski liberalizem je samo posnetek nemškega in še celo slab. Nalepitičen je nekoliko z narodnjaško šminko; to pa je bil končno tudi nemški. Star je prišel liberalizem na svet pri avstrijskih Nemcih, še starejši pri Slovencih in zato je bil od vsega začetka nezmožen, da bi se bil učil, da bi bil napredoval in se razvijal. Takrat, ko se je porodila slovenska liberalna stranka, so bile po Evropi liberalne fraze že zastarele, vsakdanje, brez privlačnosti in brez duše. Že takrat so gospodarske in politične razmere zahtevale nekaj novega. A slovenski liberalci so bili teoretiki, iluzionisti, volje za proučevanje realnih razmer pa niso imeli. Narodu niso dali ciljev, ki jih narod potrebuje, času niso dali programa, ki ga je zahteval čas; posneli so neke teorije, ki so se jim zdele lepe, zahteve, ki so bile tam obsežene, so še nekoliko oblažili, ker so to zahtevali «obziri» in z nereelnim programom so morali delati nereelno politiko.

Sam «Slovenski Narod» je priznal v zadnjem času, kar smo prej često trdili, pa so nas zato zmeraj zmerjali: Liberalne stranke sploh niso ustanovili liberalci; babica pri njenem rojstvu so bili klerikalni elementi, deloma taki, ki so imeli s svojimi sobraty malenkostne razpore, deloma taki, ki so upali, da pridejo v novi stranki prej do veljave. Bilo jih je med njimi, ki so hoteli porabiti liberalno stranko samo za most, čez katerega bi prišli prej do boljšega prostora med klerikalci in bilo je tudi takih, ki so imeli dober nos, pa so znali spretno zakriti voljo dlako z ovčjo volno in so položili otroku liberalizmu take darove v zibelko, kakor so jih nekdaj dajali Danajci.

Propadel je nemški liberalizem; kako naj bi si slovenski ohranil življenje, ki je brez razvojne moči zagledal beli svet? Životaril je nekoliko časa, a že danes bi zaman iskali sledove njegovega življenja. Vstvaril ni ničesar, poročil in vzgojil ni nikogar. Jalov je bil povsod. Narodnost, politika, socialni interesi, svobodna misel, šola, umetnost, literatura — kje je kaj, kar bi moglo biti hvalno liberalizmu? V osebnih vprašanjih je klika včasih skušala storiti kaj za interese ne-

katerih pristavev; a razume se, da je bilo za to le malo priložnosti in take skrbi vstvarjajo kaj lahko nepotizem. Čegar sadovi nikoli niso koristni. Tako je neplodovita lib. stranka ostala, ne da bi imela v svoji hiši pomladka in neizogibni konec je smrt v samotni, smrt brez potomkov. Agonija je sicer včasih dolgotrajna, ali njen konec je vedno enak.

— — — — —
Ali je treba žalovati?

Na svetu je bilo vedno tako, da je grob pozrl, kar ni bilo več sposobno za življenje in tudi najslajnejši velikani niso mogli kljubovati smrti. Naj umre, kar se je preživelo. Ako bi bili naši stari vsaj «filozofi», bi se mirno vdali v svojo usodo in kakor izroči osiveli kmet gospodarstvo sinu, tako bi politična modrost svetovala starim, da prepusté oskrbovanje hiše pravočasno tistim, ki bodo živeli v njej.

A kako je s sinovi?

Govoriti je za sedaj samo o dedščini liberalne stranke; klerikalni so se sicer že naselili razni bacili v telo, ali njena natura je krepkejša in razjedajoči mikrobi bodo imeli še nekaj časa dosti hrane. In klerikalizem živi v celibatu. Kadar mu odbije smrtna ura, ne bode naslednikov iz njegovega pokolenja.

Za liberalno dedščino pa se oglašé nasledniki. Nekateri pojavi vtemeljujejo slutnjo, da bode teh dedičev precejšnje število. Kar se nas tiče, nismo optimisti in ne mislimo, da prikorakajo trume iz meščanskega liberalnega tabora k nam. Bilo bi sicer le logično, ako bi v krogih inteligence tisti, ki najlože premagajo predsodke in ki so v svojih mislih najbolj svobodni, prišli do izpoznavanja, da je končna bodočnost socialistična in da je največ priložnosti za resno delo pri nas. Ali mi ne zaslepljujemo same sebe s cenanim upom. Vidimo pa dvoje zbirališč takih ljudi, ki vsaj kažejo, kakor bi se hoteli prej ali slej polotiti dela. Eno je krog narodno radikalnih dijakov, drugo je kakor okrog «Našega Lista».

Mi nismo ljubosumni. In če bi se iz sedanjega nekam kaotičnega gibanja izcimila meščanska struja ali stranka, ki bi bila nam nevprosna nasprotnica na socialnem polju, bi jo vendar iskreno pozdravili, ako bi le bila resnično moderna, to se pravi, ako bi

sed je vplivalo na kaplana; zavedel se je zopet samega sebe. Bolet in sočutje se je izražalo na njegovem licu. To lepo telo je že pripravil greh ob svetost. In greh je bil, ki je ležal pred njim, ogrnjen z lepimi oblikami. Skoraj ga je pograbilo sovraštvo, ko se je spomnil na zapeljivca, ki je sedel v istem času doli v vasi pri svatovski pojedini, mož druge žene. Ali naenkrat se je zopet silno ustrašil. Mar je smel misliti tako? Ali ni že ta misel težak greh? Ali mu ni priznanje zapeljanega dekleta pri spovedi razodelo onečaščenje tega telesa? Mar ji ni dal odveze in je s tem odvzel kletev tega telesa pa ga zopet posvetil kot sveti hram? In spovedno tajnost je treba varovati tako strogo, da ne sme duhovnik niti misliti na to, kar je izvedel pri spovedi. Vsega tega se ne sme dotakniti sedaj, ko mora delovati, da odstrani nevarnost od sebe in od Lenke.

Z odvrnjenimi očmi je pokrtil mlado telo. Ali kako naj bi zbudil spečega dekleta? Ni se drznil, da bi se je dotaknil. Odlomil je vejico in ž njo jo je potipal. Ali spala je in le malo se je obrnila, ne da bi se bila zbudila. Tedaj jo je prijel za rame in, tresoč jo, je zaklical njeno ime.

To je bilo uspešno.

„Jožef, moj Jožef!“ je zaklicala polglasno, še vedno z zatisnjenimi očmi in

njene močne roke so se sklenile nad tilnikom kaplana, ki je bil nagnjen nad njo. A vzklic je veljal drugemu Jožefu. Mar ni bila njena izpreobrnitev popolna? Ali je ostala odveza brez uspeha? Ubogo dete, kdo ve, kolikokrat se še zbudiš iz spanja, ko ljubiš v sanjah svojega dragega Jožefa, pa ti nakaplje resnica britkih bolečin v srce! Ali čas zaceli tudi to rano, akoravno morda šele po dolgih letih težke boli.

Tako je mislil kaplan v nepričakovanem objemu. A njegova blagost je izginila. — Brezobzirno se je osvobodil in v njegovih mišičavih rokah se je Lenka zbudila. Odprla je oči in začudena je pogledala kaplana. Končno ga je izpoznala; spomin se je vrnil. Kaj je spala? Saj ni hotela; le posušiti je hotela svojo obleko. Naenkrat jo je pokrtil purpurni plašč; sramežljivost pred možem ji je pognala kri v nežno kožo od nog do glave.

Skočila je na noge in odtekla je kakor zasledovana srna. V teku jo je oviralo drevje, ali prerinila se je izmed mladih jelk, da so jo zelene igle zbadale in so se ji pokazale krvave kapljice na koži.

„Glej no! Glej no!“ je čivkal vrabec. „Kaj takega! Kaj takega! Tako ni delala Cenka.“ Polna solnčna obla se je smejala in smejeti se je moral tudi kaplan, ker ga je veselilo od vsega srca, da je bila nje-

gova varovanka tako sramežljiva. Le še Lenkine gole noge je videl, ki so skušale prodreti globokeje v goščavo.

„Lenka, nič se ne bojte, ne vidim vas več“, je dejal odkritosrčno. „Sedaj odidem. Brez strahu pridete lahko. Tukaj sem vam položim culo, ki sem jo našel na pokopališču. Gotovo je vaša. Menda imate obleko v njej, ki jo bodele potrebovala sedaj.“

Odstranil se je, ona pa je plašno pogledala skozi veje. Ni ga bilo več, a daleč menda ni bil. Že zavednost, da je blizu človek, pa ji je vzela naravnost, s katero se je gibala prej. Tiho in oziraje se na vse strani je prišla iz skrovišča, pa je hitro pograbila svojo srajco.

* * *

Na svojem najljubšem prostorčku je kaplan poiskal brevir, ki ga je bil opoldan odvrget v naglici, ko je videl Lenkin skok v vodo. Kmalu ga je našel, kajti solnce mu ga je samo pokazalo z nežnim prstom, da se je zlata obreza kar svetila.

Bilo je treba hiteti. Že se je bližal čas večernice, on pa še ni bil opravil dopoldnevni kor. Saj ni več vedel, kje je bil pretrgal molitev. Ker ga je mučil dvom, je kar vnovič začel s terco.

Molil je morda četrto ure, pa je stala Lenka za njim. Ker je videla, da moli, se

brez vsakega predimnevanja preučila dejstvene razmere, pa bi z železno doslednostjo odpeljala meščanstvo na tisto pot, ki mu jo kaže čas in zakon realnih potreb. Da bi taka stranka v splošno kulturnih rečeh morala kooperirati s socialno demokracijo, bi se kmalu pokazalo.

Nesreča ne bi bila prav prevelika, ako bi nastopili tam, kjer je stala doslej ena, liberalna stranka, v bodoče dve politični formi, ena izmed naraščajočega radikalnega dijaštva, druga kot konsolidacija sledbenikov »Nasoga lista«. Nesreča pa se nam zdi nekaj drugega: Niti prvi, niti drugi niso jasni glede svojih namenov; niti prvi, niti drugi niso složni v svojih ciljih in potih. Kar jih združuje, je samo negacija, v pozitivnih rečeh pa se razhajajo, tako da tudi od njih ni pričakovati enotne, krepke tvorbe.

O tem bode treba še govoriti. Danes pa se že lahko reče, da doslej še nikjer ni videti tiste protiklerikalne, liberalnega doktrinizma proste, na delo se veseleče in krepkega razvoja zmogljive politične organizacije izven socialne demokracije, ki bi oškodovala slovenski narod za neplodna leta liberalizma.

Naloga socialne demokracije bode na Slovenskem težja kakor drugod. Ali slovenska socialna demokracija je žilava.

Okrajna bolniška blagajna v Trstu.

Nihče ne more trditi, da bi bila socialna politika v Avstriji previsoka. Podjetniki sicer stokajo, kakor da bi se morali zgruditi pod »silnimi« bremenami, ki jim jih baje nalagajo »prehitro se razvijajoče« socialne reforme; ali take jeremiade ne narede na nikogar več vtiska, kajti stok je že stara navada avstrijskih industrialcev. Celo leto tarnajo, da se človeku kar smilijo, kadar pa pridejo občni zbori raznih industrialnih in prometnih družb, pa dele take dividende, da se lahko povsod pobotajo z njimi. In smelo se lahko trdi, da gre to vse na račun izkoriščenega delavstva, kajti tudi lenoba je stara navada avstrijskega podjetništva in moderne tehnične naprave, s katerimi se povzdigne produkcijo in podpre konkurenco, potrebujejo cela desetletja, pre-

ni osmelila, da bi ga nagovorila, temveč je potrpežljivo čakala, dokler ni prišel do »salve regina« pa pogledat iz »knjige.

In ko jo je sedaj pogledal, je skoraj ne bi bil več izpoznal. Kako enostavno, a čedno je oblečena! V svežnju je imela boljšo obleko, katero je sedaj oblekla. Lase je ljubko ovila okoli glave, kakor da si je posadila krono na njo; nežna rudečica sramu je še barvala njen okrogli obraz. Trepalnice je imela pobešene; ni se drznila, pogledati možu v oko.

»Prečastni, gotova sem za pot,« je dejala tiho.

Kaplan je posegel v žep, pa je potegnil iz njega najprvo pismo za sestro, katero ji je prečital. Lenka je bila malce razočarana; plaho je rekla:

»Ali prečastni, saj niste napisali ničesar o — o — vodi, ki ste me potegnili iz nje. Oj, povejte mi, ali je bilo zelo nevarno za vas?«

»Voda? Nevarno? Kaj pa mislite?« je jecjal kaplan. Lenka pa ga je pogledala z velikimi, vprašujočimi očmi. Kaj mu je neki, da je tako v zadregi? Saj ni mogla vedeti, da je njen poizkus samomora že zakrit s spovednim pečatom in da ne sme govoriti duhovnik niti s človekom, ki se je izpovedal, o rečih, ki mu jih je priznal pri-

den pridejo iz drugih dežel čez avstrijske meje.

Po najnaprednejših deželah so se industrialci že davno naučili, da je zadovoljno delavstvo ravno tako pogoj za cvetočo industrijo, kakor dobra tehnična sredstva in dobra trgovina. Zato se podjetniki uravnajo z delavci, kjerkoli je mogoče. Ako se povzdigne promet in narastejo dohodki, zvišajo delavcem plače, skrajšajo delavni čas, sploh zboljšajo njih materialni položaj. Tarifni ugovori so v zapadnih državah že nekaj navadnega. Pri nas pa si morajo delavci najskromnejše zboljšanje priboriti z žrtvami polnimi stankami.

Država se ni priznala, da ji je dolžnost podpirati delavsko stremljenje po zboljšanju položaja. Kjer je sama podjetnik, izkorišča, dokler delavci trpé, na privatno podjetništvo pa takorekoč sploh ne upliva. Konec prih.

Politični odsevi.

Parlamentiziranje ministrstva se je torej razbilo. Baron Gautsch je hotel deloma izpopolniti svojo vlado, tako da bi bil namesto Pientaka postal Bilinski poljski, namesto Rezeka Pacak češki, Derschatta pa nemški rojak-minister. Nedvomno je hotel Gautsch s tem olajšati nameravano volilno reformo, ki bi že kot vladna predloga dobila večjo važnost, ako bi bila sopolisana od ministrov različnih narodnosti. Ko so nemške stranke izvedele, kaj namerava Gautsch, so bile začelkoma neodločne. Pripisati je to lakoti številnih nemških političarjev po mi istrskih portfeljih. Jasno je postalo to kmalu, ko so Nemci stavili zahtevo, da se imenuje iz njihovih vrst ne le ministra rokaja, temveč tudi vsaj enega resortnega ministra. A ker bi se bilo tudi s tem nasitilo samo dva, lačnih pa je bilo več, so začeli intigrirati proti Derschatti, češ, da on ne sme vstopiti v ministrstvo brez dovoljenja vseh nemških strank. S tem zahrbtnim rovanjem, pri katerem sta igrala zlasti večni ministrski kandidat Bärnreiter in pa Lueger ulogi, so dosegli, da so se obravnave razbile in za sedaj ne postane niti Derschatta, niti Pacak, niti Bilinski mi-

spovedi, pa če bi tudi izpovedanec sam rad pozneje govoril o njih.

V svoji zadregi je zopet posegel v žep pa je potegnil iz njega kos kruha ter ji ga je dal. Njeni močni, beli zobje so se takoj zagrizli v kruh. Saj že več kakor cel dan ni bila jedla ničesar. Kruhu so sledili iz globokih žepov še v papir zamotani kosi mesa pa stekleničica vina.

V tem, ko je Lenka gladna jedla in pila, ji je kaplan opisal pot, ki jo mora izbrati. »Skozi vas vam ni treba iti; tam je preveselo in lahko bi srečali novega mlinarja, kar bi vas gotovo zopet zelo vznemirilo«, je dejal Lenki, ki je le pokimala z glavo, ker je imela opraviti z jedjo.

»Bolje je, da greste čez hrib tam na levo. In še pol ure prej pridete v Raming pa na železnico. Glejte, tam gori, tisti veliki oreh, tam je vaša pot. In še višje — ali vidite belo kmetsko hišo za drevjem? Da, tam gor morate. Takoj za hišo opazite velik rdeč križ, tam morate paziti, da ne zaidete levo na široko pot, ki vodi na planino. Ali desno je mala ozka steza v gozd; med bukvami pridete do malega potoka, ki vodi zopet na cesto. In tam se ne morete več zmotiti, pa ste v štirih urah lahko na kolodvoru. Ali ste si dobro zapomnili?«

Lenka je zopet le prikimala.

»Ako pohitite, dospete še do večernega

nister. Kot posledico tega ponesrečenega kompromisa pa navajajo meščanski časopisi, da se razbije volilna reforma. Tudi »Slovenski Narod« je filozofiral v svojem uvodnem članku v tem smislu. Da so imeli intriganti tak namen, je že verjetno, ali naredili so račun brez krčmarja, kajti proti volilni reformi naj nastopa katerakoli volja, drži jo volja avstrijskih delavcev, ki predobro vedo, da bi pomenilo, pokopati splošno in enako volilno pravico za nedogledne čase, ako bi se sedaj dovolilo, odstaviti jo sedaj z dnevnega reda. Vidi se pa tudi, kako prav so imeli delavci, ko niso samo teoretično stavili svoje zahteve, temveč so z vso odločnostjo povedali, da pojdejo za splošno in enako volilno pravico v boj in da ne odnehajo, dokler ne zmaga. In pokazuje se neodkritosrčnost klerikalcev, ki so zahtevali volilno pravico s takimi geslami, kakor bili oni edini patentirani bojovníki za njo, a ko postaja vse verjetnejše, da se ničesar ne doseže brez trdega boja in se delavstvo pripravljalo na ta boj, hočejo diskreditirati njegovo moč ter zahrbtno naskočiti delavce. Vsa je sreča, da je upliv klerikalcev na delavstvo premalen, da bi oni mogli zaprečiti politično stavko, ako postane potrebna. Zato je naše prepričanje neomajano. Volilna reforma bode izvršena, ali s sodelovanjem meščanskih strank ali pa proti njim. Delavstvo pa si bode tudi dobro zapomnilo, kdo je bil v teh dneh resnično napreden, kdo pa je postavljajal zapreke najvažnejšemu napredku, ki ga potrebuje v Avstriji ljudstvo in država.

O Črni gori so razširjali različni časopisi zadnji teden vesti, ki bi morale, ako bi bile resnične, razburiti javno mnenje v vseh državah, ki imajo na Balkanu kakšne interese. Pripovedovalo se je, da je imela Črna gora v pretečenem letu mobilizacijo za poskus, ki je bila očitno nameravana proti Hercegovini. Udeležili so se je baje tudi srbski in italijanski časniki, ki pa so imeli vsi črnogorske uniforme. Pripovedovalo se je tudi razne posameznosti o topovih, ki so prišli prepozno, tako da je cela stvar videti bolj verjetna. Tudi o alianci Črne gore s Srbijo se je govorilo in o večjem posojilu, ki ga je baje Črna gora najela v Italiji. S črnogorske strani se zavrača sedaj vse te vesti službeno

vlak in jutri zjutraj ste v Kremzu. Odtod imate še dve uri do posestva moje sestre. Bolje se Vam je peljati z večernim vlakom, da pridete podnevu tja. Glejte, tukaj sem Vam zapisal vse, kako morate potovati. Ali znate čitati?«

Ravnokar je Lenka snedla zadnji grižljaj kruha, pa je lahko odgovorila:

»Seveda, saj sem hodila dve leti v šolo.«

»Pojdite sedaj v božjem imenu. Daleč imate.« S temi besedami ji je stisnil deset forintov v roko.

»Ne, tega ne potrebujem, tukaj imam —,« je rekla, pa je vzela iz cule v tenak papir zaviti srebrni tolar. »To je še krstni tolar, ki sem ga dobila od botra. To bode že zado-stovalo.«

»Ako že nočete sprejeti denarja v dar, pa vzemite za sedaj posojilo. Kadar boste bogata kmetica, mi ga lahko vrnete, a sedaj ga morate vzeti.«

To je Lenka končno sprejela, položila je denar v pismo, pa je shranila oboje v nedrih. Potem ji je podal kaplan za trenotek posvečeno roko. Oba sta si pogledala za slovo prvič resno v oči.

»Ne daj, da me prevari moje zaupanje,« so govorile njegove oči.

»Gotovo ne, prečastni,« je odgovarjal njen žalostni, nemi pogled. Potem je odhitela navzgor po hribu. Nekoliko fantov,

kot popolnoma izmisljene. Niti alianse ni, niti posojila, niti mobilizacije. S tem bi se javno mnenje konečno lahko pomirilo. Vidi pa se, da imajo neki skriti elementi vendar namen, ščuvati in vznemirjati in vprašati se mora, kdo ima pač koristi od tega. Od nekd mora vendar izhajati take vesti in njih vir bi se moralo zaslediti. Saj morajo časopisi pač vedeti, odkod dobivajo taka poročila, kajti anonimne vesti vrže vsak resen list v koš. Ali tiči morda tudi za temi mistifikacijami premodra zunanja politika Avstrije? Ali bi morda rad kdo izgledil blamažo, ki jo je doživel v Srbiji in Bolgariji, izravnal s kakšno blazno akcijo na drugi strani Balkana? Takih fantazij ne bi bilo priporočati nikomur. Če si žele nesprediti diplomatije in liferanti orožja in vojnih potrebščin kakšne pustolovščine v profitarske namene, se jih ne želi delavsko ljudstvo. Avstrija ima preveč opravka doma, ako hoče ozdraviti, ne pa da bi iskala nepotrebnih in brezvestnih konfliktov zunaj.

Po celi državi so bili v nedeljo in v ponedeljek neštevilni ljudski shodi, ki jih je sklicala socialno-demokratska stranka zaradi volilne pravice. Vsi shodi so bili izvrstno obiskani. Povsod so delavci izjavili, da zahtevajo nepopačeno splošno volilno in enako volilno pravico, a če bi se hotelo v tem vprašanju oškodovati delavstvo, so pripravljani na politično stavko. Na Štajerskem so sklenili povih tega še nekaj drugega. Ker hoče ravno klerikalna stranka, da se podaljša doba bivanja za dosego volilne pravice, kar bi uničilo splošnost, izstopi na tisoče delavcev iz katoliške cerkve, ako se poskusi na ta način oslepariti delavstvo za njegovo pravico.

Ogrska kriza bi bila torej rešena, ako ne prinesejo prihodnji dnevi še kako preseñenje. Kakor se vidi, popušta koalicija. Pretečeni teden je bil Andrassy poklican na dunajski dvor in ko se je vrnil z avdijence, ni bilo izvedeti od njega nič drugega, kakor da je dobil od krone nekako poslanstvo do koalicije. Po postranskih poteh je bilo še slišati, da vladar na noben način ne mara popustiti v zahtevi madjarskega poveljnega jezika, da pa vabi koalicijo, naj sestavi vlado. Andrassy sam je delal skrivnostno in nič kaj veselo lice in tudi v časopisje so bili nazori vse prej kakor optimistični. Menda pa je koalicija v zadnji uri vendar izgubila pogum, kajti najnovejša poročila pravijo, da je odbor koalicije sklenil, sprejeti vladarjeve pogoje, odnosno začeti na njih podlagi pogovaranja. Ministrsko predsedništvo bi prevzel Lukač ali Szell, ministrstvo za notranj-

stvari Andrassy, Zichy bi postal minister a latere. Košut pa trgovski minister. Vladarjeve koncesije so baje sledeče: Pri vojnih sodiščih se upelje madjarski službeni jezik, z ogrskimi oblastni bodo poveljstva dopisovala madjarsko in pri ogrskih polkih bode polkovni jezik madjarski. Zastave in drugi emblemi bodo imeli skupne grbe. Colninska ločitev se izvrši leta 1917. Kako točne so te vesti, se kmalu pokaže.

Na Srbskem so bile občinske volitve. V Belemgradu je izvoljenih 12 samostalnih radikalcev, 6 socialnih demokratov, 5 starih radikalcev, 4 naprednjaki in 3 nacionalisti. Drugod so zmagali v 11 mestih stari, v 5 samostalni radikalci, v 4 pa nacionalisti. Kompromisni kandidatje samostalnih in starih radikalcev so zmagali v 3 mestih, v enem pa kompromisna lista samostalnih radikalcev in nacionalistov.

Pri angleških volitvah je doslej izvoljenih 385 liberalcev, 42 delavskih kandidatov, 84 nacionalistov in 155 unionistov. Iz štirih okrajev že ni znan izid.

Danski kralj Kristian IX. je v poned. ob 3:40 uri popoldan umrl v Kopenhagenu. Bil je najstarejši vladar in dosegel je starost 88 let. Njegov pomen za resnično zgodovino človeštva je bil jako majhen. Kronika oficijelnih historikov bode poskušala, konstruirati kako »globokoumno« »znamenitost iz dejstva, da je imela Danska pod njegovo vladno leta 1864 vojno s Prusijo in Avstrijo, ki je Prusiji prinesla Šlezvig-Holštajnsko kot cenen sad. Drugače pa se ne more povedati o njem nič drugega, kakor da je v sorodu skoraj z vsemi vladajočimi dinastijami v Evropi. Ljudje v poznejših časih pač ne bodo razumeli, da pomeni tudi to nekaj posebnega.

Domače stvari.

Ljubljanska volilna reforma je razburila liberalne duhove. Občinski svet se sicer še ni pečal z zadevo, kar pokazuje, da mislijo odložiti stvar zopet ad calendas graecas, ali razni svetovalci Tavčarjeve vrste že kažejo jezo in pripovedujejo, da bodo dovolili četrtemu razredu samo štiri mandate. Gospodje se motijo. Pred vsem opozarjamo na to, da potrpežljivost delavcev že pojema. Tretji mesec je, odkar je bil načrt razdeljen, pa še ni bil na dnevnem redu. Na kaj čaka občinski svet? Ali bode treba zopet malo podregnuti, morda malo bolj energično kakor lani? Ako se ne pojavi osnova prav kmalu na dnevnem redu, se oglasijo delavci, to bodi povedano že danes. Drugič pa to: Načrt bode treba

izboljšati, o poslabšanju naj se pa gospodom le kar nič ne sanja. S štirimi siromašnimi mandati naj kar ne poskušajo ničesar, kajti tako slabotno pa ljubljansko delavstvo vendar ni, kakor meni morda gospod dr. Tavčar. Izjavili smo, da za sedaj ne začenjamo intenzivnejšega boja za odstranitev raznih volitvinih zborov. Ali s tem nismo rekli, da sprejmemo volilno reformo, kakor se bode poljubilo privilegirani gospodi. Bodisi za sedaj četrti zbor; ali število mandatov mora biti tudi v njem vsaj toliko pravično, kolikor je sploh mogoče iskati pravičnosti v kurijah. In vsekakor mora biti volilna pravica splošna; o petletnem bivanju torej ni govora. Ako najde magistrat človeka takoj prvi dan, kadar pride v Ljubljano, če ga potrebuje, ga bode moral najti tudi prej kakor v petih letih, ako se gre za volilno pravico. Ako koncediramo šest mesecev z ozirom na tehnične potrebe, na sestav volilnih imenikov i. t. d., smo naredili največjo koncesijo, ki je mogoča. Če pa ne, ima delavstvo tudi še razna bojna sredstva.

Najnovejša ljubljanska afera se imenuje dr. Tavčar—dr. Furlan. Seveda je njen začetek v »Slovenskem Narodu«, ki ne more s svojo politiko in s svojimi načeli več uplivati in privlačiti, pa je sedaj postal list za »senzacijo« po vzoru dunajskega »Extrablatta« ki ima značilni primerek »Blutige Hacke«. V treh člankih napada »Slov. Narod« dr. Furlana, ki mu očita nečeden lov za klienti in »kakšno nelojalno ravnanje pri pravih. Po navadi znanih »Biedermaierjev« dela »Narod«-ila nedolžno lice. češ, da se mu gre samo za ugled odvetniškega stanu, ki ima baje v Ljubljani marsikatero pego na sebi. Seveda mu tega stremljenja za očiščenje ljubljanskega advokatsva ne more nihče verjeti, kajti ako bi mu šlo za odvetniški stan, ne bi posvetil cele serije člankov edinemu drju. Furlanu, ki vendar ni ves ljubljanski barreau. Tega, kar »Narod« očita drju. Furlanu, ne moremo kontrolirati in tudi nimamo povoda za to. Da advokatura ni sakrosankten poklic, temveč trgovska obrtnija, ve že vsakdo in nihče ne dvomi, da je tudi tam mnogo napak, kakor povsod, kjer vlada konkurenca za ljubi kruh. Ali »Narod« se ni pečal s tem predmetom, temveč je napadal izključno osebo enega advokata, čemur je povod tako prozoren, da ga slepec izpregleda. Pokazovanje na to, da je dr. Furlan napisal baje neki članek v »Našem listu« odkriva povsem jasno politično nasprotstvo, ki je narekovalo piscu »Naroda« njegove članke; njih stilizacija pa je tudi taka, da se konkurenčni ob-

idočih na ples, ki so jo srečali, se je ustavilo in gledali so za lepim dekletom.

„No, mlinar je neumen, da je zavrzel to dete zaradi Cenke,“ je dejal kaplan sam v sebi.

„Ti tudi neumen! Prav neumen! Prav neumen!“ je kričal vrabec na drevesu. „Ti neumen kakor vrabec! Neumen kakor vrabec! Kakor vrabec! Vrabec zoblje, kjer najde dobro žito. Vrabec pameten! Ti tepec, tepec, tepec!“ In odfrčal je k mlinu, pripovedovat svojim tovarišem o lepem dekletu in o neumnem kaplanu.

Ali kaplan ni poslušal vrabčevega čivkanja, temveč je zopet odprl brevir, da dokonča večernico. Saj je imel sam tudi še dolgo pot. Dve uri je treba do drvarske kočje k bolnemu Janezu, ki mu je tam zadej daleč v gozdu drevo v padcu odbilo nogo. Stari vaški zdravnik ga ni več maral obiskovati, Dvorniškova Reza, ki je znala bolje ravnati z zlomljenimi nogami kakor doktor iz mesta, je bila pa na dva meseca zaprta zaradi vračije. Tako je bil ubogi drvarski hlapec izročen smrti, njegova žena in šest otrok pa bedi.

In k tej koči, ki je trkala že smrt na njena vratu in je prodrla beda vanjo, je korakal sedaj kaplan. Preden je stopil v gozd, se je še malo ustavil, obrisal si je pot s čela in je pogledal na drugi hrib.

Da, tam kleči ravno Lenka pod rdečim križem. Sedaj vstaja — pa izgine, ker se zavija pot.

„Ali je tam pač molila?“ Upal je.

Hrib in dolina je ležala med njima. Ali jo ugleda še kdaj v življenju? Tudi bodočnost zakriva debelo zidovje, kakor visoko gorovje tisto daljno deželo.

In vendar je lepo v tem gorovju. Kako lepo in srečno je življenje v tej gorski samoti! Kako dober je Bog, ki nam je sezidal tako visoke gore pred bodočnostjo, da ne moremo videti čez nje! Brez skrbi uživamo smehljaje današnji dan.

Ako bi bil mogel priprosti kaplan pogledati v bodočnost, bi bil pač zavidal ubogega drvarskega hlapca, čegar gnijoča noga je napolnjevala kočjo s smrdom.

Po dolgih urah je korakal v zavednosti,

da je izpolnil duhovniško dolžnost nad ubogo družino, kakor jo je bil izpolnil zjutraj nad obupanim dekletom, navzdol po zadnjem klancu. Za njim je ležal temni, molčeči gozd, doli je plaval mir med raztresenimi dvori, tudi daljna vas je ležala tako mirno, da ne bi bil slutil nihče, kako veselo se tam sučejo na svatovskem plesu. Solnce je bilo že davno izginilo za zapadnimi planinami, travniki in njive so zamenjali svojo svetlozeleno obleko s temnim žametom. Marsikak vrisk, ki je našel v daljavi vesel odmev, je pričal, da žive tudi tam doli ljudje, srečni ljudje. A tudi vriskanje utihne. Slavnostno pojo skozi večer zvoki malega večernega zvona s stolpa, ki se komaj še loči od temnega planinskega ozadja. Kakor glasovi neznanega, nadzemeljskega sveta, govore zvoki zvona ubogih duš, ko utihne nežni glas večernega zvona.

In poslej ni slišati nobenega vriska več. Samo potok šumi tem glasneje.

Dalje prih.

ziri kar silijo v oči. S tem se klasificirajo tisti članki kot tendenciozni in senzacije željni, pa izgubé ves resni pomen. Dr. Furlan je objavil na to izjavo, v kateri pripoveduje, da ga je «Narod» že večkrat napadel, a kadar je interveniral pri drju. Tavčarju, odgovornem uredniku «Naroda», mu je ta odgovarjal, da so prišli tisti članki brez njegovega znanja v list, obenem pa mu je obljuboval, da poskrbi, da se ne ponové taki napadi. A sedaj ga napada še hujše. In potem pripoveduje dr. Furlan, kaj je ukrenil. Iskal je s pričo drja. Tavčarja, ki ga pa ni dobil. Potem mu je poslal dva zastopnika, vabeč ga, naj tudi on imenuje svoje zastopnike, da se dogovoré, kakšno zadoščenje da Tavčar Furlanu. Tavčar pa da je odklonil vsako zadoščenje. In zato izjavlja dr. Furlan, da mora vsak kavalir poslej smatrati Tavčarja kot nezmožnega za satisfakcijo. — Ako so «Narodova» očitanja krivična ali zvitá, tedaj je lahko razumeti, da jih dr. Furlan ni hotel molče vtakniti v žep. Ali tistapot, ki je nastopil, se nam tudi ne zdi najumestnejša. Da je poslal svojemu nasprotniku dva zastopnika, to bi še šlo nekako, čepravno že drži za željo za dueliranjem. Ali beseda «satisfaktionsunfähig» že nima več tega duba, temveč pravi rekvizit tistega otroškega «kodeksa», ki hoče s sabljami in pištolami krpiti razžaljeno čast. Jeza dr. Furlana je morda popolnoma opravičena, ali tega ne dokaže niti z duelom, niti z odrekanjem «Satisfaktionsfähigkeit», temveč kot advokat gotovo vé, da je za to drugačna pot. In naj bodo razmere kakršnekoli, manjše za dueliranje se ne more odobravati pod nobenim pogojem in tega «kulturnega» orodja res ni treba zanašati k nam. Le eno je zelo zanimivo v Furlanovi izjavi. Pravi namreč, da je dr. Tavčar baje nekoč vprašal, kje je v Ljubljani tista porotniška klop, ki bi njega obsodila. Ako je to res — česar seveda ne vemo — tedaj bi bila to že prava cezarska manija in čudno bi se nam zdelo, ako bi tisti Ljubljančani, ki so poklicani na opravilo porotnikov, molče sprejeli trditev, da bi bili a priori pristranski, ako bi stal dr. Tavčar pred njimi.

Moderna policija. Beseda se glasi skoraj kakor ironija, posebno v Avstriji. Še prav posebno pa v Trstu, kjer je bila policija doslej prava inkarnacija vsake reakcije, zaostalosti in brutalnosti. Dvorni svetnik Bussich, ki je bil dolga leta načelnik tržaške policije, je bil mož z vsemi tistimi lastnostmi, ki so bile ravno nasprotné vsakemu modernemu pojmu. Sedaj je zapustil svoje mesto, in če bode to komu žal, tedaj ne moremo misliti na nikogar drugega, kakor na tisto proslavljeno družbo tatov, ki vlomi vsaki teden drugje, pa je tržaška policija v treh letih še ni mogla zaslediti. Drugače pa so pač zadovoljni vsi, ki so imeli opraviti z njim. Na njegovo mesto je prišel vladni svetnik dr. pl. Manussi. Ko so se mu predstavili uradniki, ki so tudi srečni, da so rešeni Bussicha, jih je nagovoril, in — njegove besede so bile res moderne. Dejal je: «Polijsko službo je smatrati kot eminentno humanitarno, policijo samo kot dobrodelno napravo, ker so red, varnost in mir temeljni stebri javnega in privatnega življenja, premise vsakemu razvoju in podlaga vsakemu duševnemu in materialnemu delovanju. Policija ima osigurati varnost življenja, zdravja in imetja, vzdrževati mir, braniti svobodo osebe in njenega prostega gibanja, nastopati pa proti vsem tistim, ki zlorabljajo svojo svobodo in hočejo ovrniti svobodo svojih semeščanov. Treba je, da čnti vsakdo svojo svobodo varne, najsi je tega ali onega jezika, vere in prepričanja. To varstvo pristojá siromašnim ravno tako, kakor bogatim, posebno pa delavcem, otrokom in vsem pomoči išočim. Pripravljeni na usluge, uljudni napram vsem enaki bomo imeli vedno pred očmi naše naloge. Tudi v boju in pri preganjanju se ne sme pozabiti, da se gre za človeka, za one nesrečneže, ki so bili potisnjeni na pot zmote vsled razmer, ali

vsled napačne vzgoje. Tedaj je tudi upati, da postane ljudstvo sotrudnik pri delu, za zakon in za red.»

Besede so res znamenite in vidi se, da bi bila policija prav lahko moderna, ako bi se otrešla tradicij iz predmarčne dobe. Radi priznamo gospodu Manussiju, da je bil njegov govor simpatičen. Ali pomagati si ne moremo; skeptični smo. Take besede smo slišali in čitali že pred leti, ko je bila na Dunaju policijska razstava, iz katere se je razvil sedanji policijski muzej. Tudi takrat se je govorilo o dobrotelni napravi in o podobnem. a oktobra meseca so vendar dunajski policisti sekali na tleh ležeče ljudi, moške, žene in otroke. Ako pa ima novi policijski načelnik čvrsto voljo, da uresniči svoje besede, ga bodo gotovo radi podpirali vsi, ki mislijo in čutijo moderno.

„Slovenec“ misli, da je zanimiv, ako zabavlja socialni demokraciji. Ali samo zabavljanje in duhovitost in ne nadomestiti znanja in resnice. Z vsemi temi rečmi pa je katoliško glasiló zelo navskriž. Kadar tiska kak dopis iz Nemčije, v katerem dela ameriansko reklamo za ondotni centrum, laže, da se kar kadi. Kadar govori o strokovnih organizacijah, o avstrijski in zlasti o jugoslovanski socialni demokraciji, mu zija neznanje skozi vse špranje. Če pa hoče biti duhovit, pa človeka kar kolje. Včasí je markiral «Slovenec», da ga pišejo žurnalisti in ponašal se je s svojo dostojnostjo. Pa vendar nima nobenega povoda, da bi se smejal «Osi», kajti sam ni prav nič boljši. «Korček», «bradati Kristan», «Miha» — to so zelo siromašni dovtipi, še bolj neokusni in za ljudi, ki hočejo dajati žurnalistične vzore, skrajno nedostojni. Pa neumni so. Prvič se s tem prav nič ne dokaže, ako se imenuje človeka z diminutivom krstnega imena ali pa bradatega, drugič se pa «Slovenec» ne bi smel pritoževati, ako bi se nasprotnik v polemiki spominjal tudi na telesne kvalitete klerikalcev. Naša navada to sicer ni bila in ne bode. Sram bi nas bilo, učiti se stila indikcije pri naših meščanskih listih. Ali «Slovenec» naj pomisli, da se drugi lahko polotijo njegovega orodja in tedaj bi bilo dosti jeze med klerikalci. Kar pa se tiče nežnih končnic, je pa klerikalna stranka cela diminutivum — v svoji duševnosti. In zato se njenemu glasilu slabo podajajo take reči.

Nova nesreča se je primerila na Jezenicah. V nedeljo ob pol 12. uri po noči se je razpočila v tovarni na Savi železna cev, ki je bila napolnjena s smodnikom ali z dinamitom in je bila prišla med železo, ne da bi se doslej vedelo kako. Eksplozija je bila tako močna, da jo je bilo slišati daleč okrog. Delavec Martin Strgar je bil tako hudo poškodovan, da je kmalu umrl, nekateri drugi delavci pa so dobili hude opекline.

Socialni pregled.

Štrajk ali pasivna rezistenca?

V tretji številki «Rdečega prapora» se je oglasil članek iz Trbovelj, ki dokazuje, da je pasiven odpor v rudarski industriji nepriporočljiv. Članek utemeljuje svojo trditev okorno in prisilno, kajti prav tisti dokazi, ki jih navaja večinoma proti pasivnemu odporu, kar kriče zanj. Glavnega momenta, ki odloča pri vprašanju, ali naj se boj izvójuje s pasivnim odporom ali pa s štrajkom, članek sploh ne omenja, če nečemo smatrati splošne fraze «o razvoju kapitalizma» kot argument, iz katerega naj potem posameznik napravi sam sodbo, ali je ta oblika bolj primerna ali pa ona. Organizacija, pravi članek še, je pri pasivnem odporu bolj potrebna nego pri štrajku. Ta trditev tudi ne obvelja. Praksa uči docela drugače.

Preden vendar preidem do razmotrivanja, naglašam izrečno, da pasivna rezistenca nima razrednega boja, ki bi bila trajne vrednosti, ker ni pozitivna, vsaj ne pri skupnih kolektivnih nastopih.

Pojma pasivni odpor in štrajk sta po svojem bistvu gotovo precej v zvezi; sicer bi se nam ne usiljevala obenem. Kaj je štrajk, ve vsak delavec, kaj je pa pasivna rezistenca, to pri nas še ni znano in se vobče tolmači napačno. Štrajk je docela ustavitev dela; izprtje tudi. Pri pasivnem odporu se pa ne ustavi dela popolnoma, nego omeji se le množino produkcije s tem, da se delavstvo upira pri delu; pri tem porablja najrazličnejše obrtovalne okoliščine, da ne opravi toliko dela, kolikor navadno. Popolnoma napačno pa mislijo nekateri delavci, češ, da je pasivni odpor, tudi to, če se opravi le deseti ali dvajseti del navadnega dela. To je štrajk, čeprav se vrši v delavnicah.

Kaj hoče pasivna rezistenca? To, kar štrajk, a v milejši, počasnejši obliki. Delavstvo ve, da podjetništvo gleda le po dobičku, kar je docela naravno. V tem izpoznavanju pa išče potov, po katerih bi mu bilo mogoče, kadar stavi svoje zahteve, prisiliti podjetnika, da ugodí raznim delavnim ali mezdnim zahtevam. S pasivno rezistenco se omejuje produktivnost delavne sile, in če je produktivnost manjša, postajajo tudi dobički manjši kljub temu, da se niso obratni stroški zmanjšali ali pa le deloma vsled akordnih plač, ki niso več take, kakor so bile prej.

To je bistvo pasivne rezistence. Ni pa to še vse. Dobro vemo, da sklepajo industriji razne pogodbe s konsumentí, ki potrebujejo mnogo dotičnih produktov. Sedaj nastanejo vprašanja: Ali je dosti blaga v zalogah, ali je mogoče, da namesti podjetnik svoje izostale produkte z drugimi, od drugod, ali pa bodo pri tem podpirali njegovi zavezniki, ali morda izgubi pri dolgotrajnejšem boju industrija v tem ali onem kraju konsumente in se koncentriira drugače? Vsa ta vprašanja so v strokovnem gibanju eminentne važnosti, ker delavska razredna organizacija nima namena eksponirati delavskih eksistenc, nego olajšati jih in bi brezobzirno postopanje glede teh okoliščin ne pomerilo nič drugega, nego dopuščati, da se kapital organizira in koncentriira preko glav delavstva, v tem ko ima delavstvo že danes dovolj moči, da prevladuje in predpisuje pot organizaciji kapitala marsikako. Boj s kapitalom je v tovarnah, v industrijah evolucioniističen, če ga označujemo kot posledico razrednega boja.

Ožji namen in primernost pasivne rezistence sklepamo lahko iz navedenega.

Dokazal sem, če bi odgovarjal na zgornja vprašanja, kdaj je pasivna rezistenca priporočljiva, kdaj pa ne. Na vprašanja si lahko vsak posameznik odgovarja.

Prav gotovo je, da pasivna rezistenca ni tako porabno orožje vobče kakor štrajk. Možnost te ali one oblike boja pa ne zavisi od akordnih plač, ne od gotovega zaslužka, ne od dnevne plače, ne od zasigurate najmanjše plače, temveč le od obrtovalnosti industrije, razmerja med delavstvom in podjetništvom kot celotama (organizacijama) med konjunkturo, t. j. razmerja med producenti in konsumentí.

Mezdna kakovost ne pride pri teh bojih sploh v poštev. Rudarji imajo zagotovljene najmanjše plače, kjer pa je, so jo delavci večinoma priborili na podlagi kolektivne pogodbe in tam, dokler obvelja taka pogodba, pasivna rezistenca ni opravičena, ako ni nasprotnik kršil pogodbe ali ni ista potekla; če je pogodba prekršena, potem pa sploh ne velja več tudi najmanjša plača ne.

Napačno je pa mnenje, ali vsaj ne dovolj utemeljeno, da bi se mogla pasivna rezistenca vršiti le na stroške podjetnika. Saj tega niti zahtevati ne moremo in ne zahtevamo. Ako se to včasih dogaja, dogaja se le zaradi tega, ker podjetniki nimajo nobenega pota, ki bi jim manj škodoval nego ta, če imajo pa le nekaj upanja do zmage, pridejo takoj z izprtjem.

Štrajk stane mnogo žrtév, pasivna rezistenca ne stane toliko, a je počasnejša glede vspehov.

Jako važna je torej pri pasivni rezistenci obrtovalna oblika. V industrijah s stroji, ob enotnosti dela je pasivna rezistenca težja, ložja pa pri industrijah, v katerih se producira v raznih oddelkih, ki so odvisni med seboj, ker je tu mnogo več pomočkov za vršitev rezistence nego drugod.

Vse te okoliščine, ki sem jih tukaj navedel, kažejo, da je odločitev o štrajku in o pasivni rezistenci le taktično vprašanje, s katerim se boče doseči uspeh bolj zanesljivo. Pasivno rezistenco, ako se vrši skoro neopazno, bi lahko imenoval predhodnico štrajka, kajti delavstvo v njo izprižni zaloge in skrči dobiček, proklamira štrajk pa šele takrat, kadar so predpogoji zanj ugodni. Sicer pa pasivna rezistenca ni nič novega. Tudi posamezni individui jo napravijo često, ako se jim delo ne plačuje po zaslužku. (Ta reakcionarnost naših podjetnikov, da nočejo bolje plačevati delavcev, je tudi kriva, da pri nas industrija ne napreduje.)

Kaj pa organizacija pri pasivni rezistenci ali pa pri štrajku? Potrebna je! Vendar je v obeh primerih velika razlika. Pri pasivni rezistenci je kontrola delavstva samega navadno dobra, ki krepi solidarnost; pri štrajku je pa potreben terorizem, ki mu je naravna posledica stagnacija; ta pa navadno ne rodi dobrih sadov, ako imamo res trdne organizacije.

Nočem zagovarjati tukaj ne štrajka, ne pasivne rezistence. Pripomnil pa bi še rad, da naj bi se organizacije ob takih primerih pač dobro posvetovale, ne samo med seboj, ali pa se lovile za stare fraze navdušenja, nego razmotrivala dejansko stanje popolnoma stvarno, preden nastopijo boj. Prav lahko je pričeti boj, bodisi tako ali tako, toda šele pozneje študirati okolnosti, ki jih je mogoče študirati prej, je zločin nad organizacijami, ki gubi mnogo časa in ovira naše delo.

I. M.

Trboveljska stavka.

Delavsko prijateljstvo klerikalcev se pokazuje pri sedanjih stavki zopet v vsej krasoti. Na čelu sovražnikom delavstva marsičkar zopet, kakor se razume pravzaprav samoobsebi, «Slovenec». Vsa njegova poročila o stavki so taka, kakor bi hotel dajati pogum podjetnikom, pa ga jemati delavcem. V Trbovljah se sicer nihče ne zveni za njegove pisarije, značilno pa je to pač in zapomnili si bode treba to, kajti čas pride zopet, ko se bodo klerikalci prilizovali delavcem. A takrat se jih bode spomnilo na sedanjí čas tako, da jih bode glava bolela. Iz «Slovenčevih» notic je jasno razvideti, da katoliško glasilo ne bi imelo večjega veselja, kakor če bi bili delavci popolnoma premagani. Ravnanje voditeljev «podpornega društva», ki ni delavsko, temveč pazniško in ki je izkušalo organizirati kazanje stavke, hvali pobožni list tako, kakor da bi si Leb in tovariši zaslužili nebesa s tem. Delavske zahteve imenuje pretirane, pripoveduje o pomanjkanju solidarnosti, sploh govoriči tako, kakor da bi bili delavci vstopili v stavko na komando nedelavcev, pa bi komaj čakali, da jih «Slovenec» zopet pošlje na delo.

Politični katoličani so seveda v veliki zmoti. Pred vsem bodi konstatirano, da je izšla ta stavka tako iz lastne volje delavcev, da bi bil izbruhnil sedanjí štrajk, pa če bi bili vsi zaupniki odgovarjali od njega. Resnica je tudi, da so zaupniki na svojem posvetovanju pretečeno nedeljo dopoldan, ko so že imeli v rokah negativni odgovor družbe, sklenili predlagati delavstvu, da zahteva sestanek poravnalnega urada. In to se je tudi popoldan na shodu predložilo. Ali ravno delavci niso hoteli slišati ničesar o tem, marveč so soglasno sklenili stavko.

Vedeti je treba, da so razmere ravno v Trbovljah grozne. Svoj čas je bila regulirana takozvana «v kraju običajna» dnina in je bila določena v znesku 2 K 20 vin. V rudniku pa delajo delavci še za 2 K 10 vin. Glede akorda so delavci popolnoma odvisni

od dobre volje uradnikov. Kdor ugaja predpostavljenemu, dobi boljše, ugodnejše delo z višjim zaslužkom, kdor pa ni všeč dotičnemu, se pa lahko muči, da mu pokajo kosti, pa še ne zasluži ničesar. O slabih delavnih in za službenih razmerah bi se lahko pisalo cele strani; a s tem še davno ne bi bile izčrpane opravičene pritožbe trboveljskih rudarjev. Malokje vlada taka protekcija, kakor v Trbovljah, malokje se ravna z delavci in z delavkami tako zaničljivo in žaljivo, kakor tukaj. Pazniki niso tukaj samo predpostavljeni, ki skrbijo za to, da se opravlja delo, kakor je treba, temveč absolutisti so in njih moč nad delavstvom je skoro neomejena, tako da je trboveljski rudar v rudniku takorekoč brezpraven. S tem, da imajo nekateri pazniki svoje krčme, so si pridobili še drug, vsakemu moralnemu nazoru nasproten upliv. Zahajati v take krčme in porabiti tam svoj denar, to že nekaj velja. Razni trboveljski predpostavljeni so sprejemali od rudarjev darove, kar se je dokazalo.

In v takih razmerah naj bi bili delavci zadovoljni! Povod za sedanjo stavko ni prišel čez noč, temveč snov se je nabirala že dolga leta. Družba pa ni nikoli storila ničesar, da bi si pridobila le količkar zaupanja delavcev. Vse pritožbe so bile zaman, obljub se ni izpolnilo; ali je čudo, da končno izbruhne nevolja z elementarno silo?

Zato pa tudi intrige klerikalcev ne bodo izdale ničesar. Delavci vedo predobro, da bi sami sebi prizadeli največjo škodo, ako bi razbili sedanjo stavko, in v tem je garancija za njihovo solidarnost. «Slovenec» triumfira prežgodaj, ker je šlo v ponedeljek nekoliko slabotnejšev na delo. Tistih 70 stavekazarov je v Trbovljah ravno toliko, kakor kapljica na razbeljen kamen. Najmanj pa bodo vprašali delavci, kaj zapoveduje gospod Leb in kako modruje «Slovenec». Le zapomnili si bodo to ravnanje.

* * *

Celjskemu okrajnemu glavarstvu je bilo še premaio, da je Trbovlje polno orožnikov. Poklicalo je še bataljon infanterije iz Ljubljane. To je sila čudno ravnanje, kajti v Trbovljah se ni zgodilo nič, prav nič, kar bi vtemeljilo to mobilizacijo. Celi teden je že trajala stavka, a bilo ni nobenega izgredata nihče ni bil aretiran, orožniki sploh niso imeli nobenega opravka, pa so se dolgočasili. V tem splošnem miru pa pokličejo še cel bataljon vojakov. Ker niso imeli varovati ničesar, ker torej ni očitnega povoda, se porodi sum, da je bil zato tajen vzrok. Kakšen?

Pravijo, da so straže pred jamami provokatorične. Te straže nimajo drugega namena, kakor paziti, ali gre kdo na delo, da ve odbor za stavko vsak čas, kakšna je situacija. Provocirati torej ne morejo nikogar in še manj terorizirati. Gotovo pa je provokatoričen, ako se napolni ves kraj z bajonetmi, kakor bi se hotelo reči delavstvu: «Vam ni zaupati; delavci ste, v stavki ste, torej mora orožje paziti na vas.» Ali ima morda kdo skrivno željo, da bi komu zavrela kri spričo tolikih pušk pa bi bila potem priložnost, da bi se porabila «druga sredstva»? To bi bilo nezaslišano strankarstvo v prid družbi in proti delavcem. Ali trboveljski rudarji si bodo znali ohraniti hladno kri, pa ostanejo tako mirni, kakor so bili doslej. Zavedajo se, da je pravica na njih strani, pa se zato ne bodo dali provocirati od nikogar, a tudi od nikogar ne zastrašiti.

* * *

Premogokopna družba ima trdo kožo. Minil je teden, dela se pa, kakor bi ji stavka ne bila nič mar. O pogajanjih doslej ni govora. V soboto je nabila nekake lepake, ki so pozivali delavce, naj se brezpogojno vrnejo na delo, kdor se ne uda, bode odpušen, koncesij pa ne stori družba nobenih. Mislila je, da pade delavcem pri berilu teh plakatov srce v blače. Ali zmotila se je. Računala je, da pride v ponedeljek zjutraj že vsaj tisoč

delavcev na delo, a cel dan jih ni bilo več v jamah, kakor kakšnih 70. Te junake so spremljali orožniki in vojaki na delo in z dela domov. V jama so jim prinesli žganja. Že to je znamenje, da niso mnogo delali. S temi stavekazarji si bode družba prebita malo pomagala. Na to pa naj nikar ne upa, da bode izstradala rudarje. Energija delavstva je prevelika. Ako je družba količkar pametna, se mora poskusiti pogoditi z delavci; to je tudi v njenem interesu.

* * *

V Zagorju ob Savi je bil v soboto ob 4. uri popoldan rudarski shod v Müllerjevih gostilni. Na dnevnem redu je bila trboveljska stavka. Vsi prostori so bili takopolni, da se je komaj dihlo. Tudi iz Trbovlj je prišla lepa množica rudarjev na shod. V Zagorju se doslej še dela. V nedeljo, ko je bil tukaj shod, še ni bilo znano, kaj se sklene v Trbovljah; vedelo se je pa, da hočejo zaupniki svetovati trboveljskim rudarjem, naj zahtevajo poravnalni urad. Vsled tega se je predlagalo to tudi zagorskim delavcem in tak predlog je bil sprejet, tembolj, ker so zagorske razmere nekoliko drugače, kakor trboveljske. V tem pa so v Trbovljah sklenili stavko. Zagorski rudarji so ostali na delu, ker so upali, da se družba pobota s trboveljskim delavstvom in da bode igralo to tudi pri poravnalnem uradu ulogo. Ali prvi teden je pokazal vso brezobzirnost družbe in to je izpremenilo situacijo tudi za Zagorje. V takih razmerah je tudi od poravnalnega urada malo pričakovati. O tem so govorili na shodu sodrugi Čobal, Kristan, Linhart in drugi. Ker pa je bila večina zagorskih rudarjev ob tem času v jamah, se je prelozilo do definitivno sklepanje.

V nedeljo so imeli zaupniki zagorskih rudarjev sejo, katere se je udeležil tudi zastopnik «Unije» sodrug Zwanzger in zastopnik strokovne komisije, sodrug Avsobjsky. Po temeljiti debati so sklenili zagorski zaupniki sledečo resolucijo:

«Dne 28. januarja 1906 zbrani zaupniki zagorskih rudarjev izjavljajo, da so solidarni s svojimi v stavki stoječimi tovariši v Trbovljah, Hrastniku in Ojstrem ter smatrajo za dolžnost vseh rudarjev trboveljske premogokopne družbe ne le da materialno podpirajo stavkujoče, temveč če postane potrebno, pozovejo tudi zagorske rudarje na stavko. Od trboveljske premogokopne družbe pričakujejo, da stopi v svrhu sporazuma v dogovor z zaupniki rudarjev. Ako bi ostala družba na svojem dosedanem stališču negacije, se skliče za nedeljo, dne 4. svečana zagorske rudarje na shod, na katerem se sklene o vstopu v stavko. Zastopniki rudarske zadrage, ki so se udeležili posvetovanja, imajo nalog, da naznanijo ta sklep ravnateljstvu prometa.

Radovedni smo, ali hoče premogokopna družba, da se res štrajk še bolj razširi.

* * *

V Trbovljah je bil v ponedeljek ob 3. uri popoldan zopet shod. Udeležba je bila naravnost ogromna in lahko se jo čeni na 3000 oseb. Govorili so sodrugi Linhart, Kristan in nekateri rudarji. Vsi so se soglasno izrekli za brezpogojno nadaljevanje stavke.

Obstrukcija na južni železnici. Kakor smo naznanili že v zadnji številki, je obstrukcija na južni železnici v Nabrežini, Gorici in v Trstu končana po posredovanju organizacije. Železničarji so dosegli popoln uspeh. Premikači, ki so bili odpušteni, so zopet sprejeli v službo, ravno tako vozniki mojster Brenkovič, za voznega mojstra Pavšiča, ki je bil povod gibanju, je pa družba obljubila, da ga odstrani iz Nabrežine. Tukaj je res zmagala pravična stvar. Železnica pa bi si bila lahko prihranila to, ako ne bi nekateri višji uradniki vedno mislili, da morajo biti bolj papeževski, kakor papež sam. Nekateri paše se pa lahko nauče, da ni dobro, preveč napenjati lok.

— Dodatno se nam še poroča: V tem ko je na Dunaju dr. Fried kot zastopnik vodil razprave z generalno direkcijo južne železnice, je bila v Trstu pri prometnem nadzorništvu lokalna obravnava. Prišli so tja zaupniki s tržaškim tajnikom organizacije sodrugom Kopačem. Prometni inspektorat je izjavil, da ne obravnava s poslednjim, ker ni nameščen pri južni železnici. Sodrug Kopač je rekel, da obžaluje, da stoji južna železnica še vedno na tako zastarelem in neutemeljenem stališču, da pa bode železnica sama odgovorna, ako nastanejo iz tega posledice. Na to se je odstranil. Zaupniki pa so izjavili, da ne začno nobenih poravnjav, ako ne bode navzoč tajnik organizacije. Po kratkem obotavljanju je inspektorat poslal ponj. Tedaj so se začele razprave. Rezultat je znan. Dodati je še, da se je železnica zavezala, da ne bode kaznovan, preganjan ali oškodovan nihče, ki se je udeležil tega gibanja.

Z goriške postaje nam pišejo: Na kolodvoru v Gorici so bile vsa leta take razmere, da je kar čudo, ako niso vsi tukajšnji uslužbenci že davno zbežali. In dolgo je bilo tako, kakor da ne bi smeli nikoli upati zboljšanja. V svoji bedi je bilo delavstvo tako malomarno, da ga ni bilo mogoče pridobiti za nobeno delo v tem oziru. Vendar pa je bilo nekoliko energičnih sodrugov, ki niso popustili in s časom se jim je posrečilo, ustanoviti prav lepo organizacijo. Od tistega časa se očitno opazuje zboljšanje. Tekom nekaterih mesecev smo že dosegli sicer malo zvišanje plače in nekaj drugih uspehov. Med drugimi bremenami pa je tukaj še pomankanje vsakega nedeljskega počitka. To je dalo povod, da je bil dne 15. t. m. zvečer shod, ki so se ga udeležili večinoma skladiščni delavci ter so sklenili, da nastopijo za remeduro. Drugi dan je odšla deputacija k gospodu postajnemu načelniku s prošnjo, naj uvede nedeljski počitek tako, da bode vsako nedeljo ena polovica praznovala, druga pa delala. Načelnik je to odklonil z izgovorom, da to ni v njegovi moči, temveč naj naréde prošnjo na generalno direkcijo. Deputacija pa mu je odgovorila, da imajo s tem že prebitke izkušnje, kajti vsaka taka prošnja roma v koš. Popoldan je bila zopet deputacija pri njem in pridružil se je tudi en premikač. Ali načelnik je ostal pri svojem. Tedaj so delavci sklenili, da pač vložijo še enkrat prošnjo, a da bodo zahtevali odgovor tekom 15 dni, kajti drugače vedo že zanaprej, da ostane zopet vse pri starem. Zahteva delavcev je zelo opravičena in južni železnici ne bi bilo treba pravzaprav nič družega, kakor dobre volje. Pa bi šlo. To bi bilo vsekakor bolje, kakor dajati povoda za nove konflikte.

Dopisi.

Iz Idrije. Mislili smo že, da bomo volili župana, ali skoro smo se zmotili. Volilni imenik so ovrgli in sestavlja se nov. Kdaj bode gotov, se še ne ve, kajti merodajnim gospodom v naši občini se kar ne zdi prav, vpisati v imenik razne volilce, za katere vedo, da bodo volili proti njim. Naša občina je vobče vzor občin! Deželni odbor je izdal okrožnico na občine, v kateri je svetoval, naj se pri proračunih vzame v poštev doklade na žganje, češ, da se podpre s tem uspešen boj proti žganjepitju. Naša občina pa je morala izkazati v proračunu 20.000 kron primanjkljaja. Občinskih doklad na direktne davke imamo že tako celih 75 % — zvišati se te na 80 — 90 %, so se gospodje bali, kajti občanarji-posestniki bi se uprli ter volili antiliberalno. Zato so zatekli k nasvetu deželnega odbora in naložili 20 % doklade na žgane pijače, češ: začnimo bojevati proti alkoholu. . . V resnici pa so s tem postavili žganjarja med poglavitne vire občinskih dohodkov! Razume pa se samoobsebi, da tudi teh 20 % doklad na žganje ne bo zadostalo v pokritje primanjkljaja. Gospodje bodo zopet zadolžili za 20-30.000 kron občino.

Doklade na žganje so jim pomagale predvolitvi; po končani volitvi pa bodo na dnevnem redu bodisi nove doklade ali pa novo zadolženje naše občine. . .

Delavci imamo polno opravkov. Danes je shod, ki razpravlja o občinskem gospodarstvu, včeraj se je vršil shod, ki je pretresal tužne rudarske razmere, predvčerajšnjem smo se posvetovali o pomenu časopisja itd. Skoro vsako nedeljo se vrši javen shod, ki resno in stvarno razmotriva o javnih rečeh, ki so razmotrivanja potrebne.

Pa tudi zabave ne manjka! Zadnjič so jo nam priredili klerikalci, ki se po novem krstu, v hotelu «Union» izvršenem, imenujejo «slovenska ljudska stranka». Ti možje pa se boje ljudstva. Javen ljudstvu pristopen shod se sploh boje sklicati. Še zaupnega skličejo komaj vsako drugo leto enkrat. Od 1903. ga do zadnjič niso sklicali. 14. januarja pa smo zopet doživeli to redkost! Pri Didiču so se zbrali klerikalni veljaki; pa tudi nekaj nas socialnih demokratov je dobilo vabila. Stopil je na kancelij naš tehant, pa je govoril in govoril o dež. zboru in o klerikalcih, koliko so dobrega storili. Ko je končal, dobil je besedo naš sodrug Anton Kristan, ki je razmrcvaril prav pošteno klerikalce, ki se kot «ljudska stranka» ne upajo pred ljudstvo. Potem je začel pridigati katehet Osvald. To vam je bilo res za predpust. Mož je debel — vaga najmanj poldrug kvintal — vesel, rdečeličen, prava podoba zadovoljnega kranskega popa. Začel je tuliti kot čednik — dva kilometra daleč so slišali to vpitje. Povedal ni nič kot to, da «Naprej» klerikalnim odbornikom očita, da «niso za nič». Odgovarjal mu je zopet sodrug A. Kristan, ki je posvetil korenito na klerikalne besede in — dejanja. Nazadnje je prišel na vrsto velikan velikanovič — gosp. Miha Mojskerc, ki so ga baš za ta shod povabili iz Ljubljane. Dejal je, da bode govoril o časopisju, ali vezal je otrobe, da kaj tacega že davno nismo čuli. Smejali smo se kot v najlepšem cirkusu. Ko je navezal desti otrob skupaj, kakor: organizacija mora biti krajevna, denar naj ostane doma, ja, pa vendar je zveza potrebna, samo slovenska mora biti, ja, pa tudi mednarodna, če so Nemci katolički, drugače pa narodna — judov nič, ja, pa če so judje škofi kakor Kohn, potlej je kaj družega itd. Če bi stenografirali njegovo šveflanje v našem dopisu, stavimo glavo, da bi urednik «Ježa» povabil Mojskerca v sotrudišstvo. Miha Mojskerc je hotel krošnjariti z nekim časopisom. ki ima naslov «Naša moč», in ki je bojda podedoval po raznem «Glasniku» staro verbično. Vi, sodrug urednik, najbrže še tega lista ne poznate. Na naslovu sede ob luni ali mesecu neke osebe v znak, da jih najbrže luna trka. . . Če bodele kaj takega videli, pa se spomnite, da je to «glasilo krščansko-socialnega odseka slovenske ljudske stranke brez ljudstva», kakor je krstil g. Mojskerc svoj časnik. Sodrug A. Kristan je v svoji hudomušnosti vzel ubogega Mojskerca na muho. To vam jo bil smeh. Take zabave že dolgo nismo imeli. Vidite torej, da so tudi klerikalni zaupni shodi potrebni, vsaj za naše kraje, kjer nam manjka zabave.

Razvedrila imamo tudi za silo, pouka tudi še nekaj. Realni učitelji predavajo vsako nedeljo. Predmeti so različni, kakor: o elektriki, o pračloveku, o življenju rastlin itd. Vsako soboto zvečer pa se vrše prav zanimljive diskusije v podružnici Unije rudarjev. . . Naša strokovna organizacija prav lepo napreduje. Politična je v polnem razcvetu. Strankarski davek se vedno odračunava, okrajni časopis «Naprej» pridno razpečava — pa tudi «Rdeči Prapor» pridobiva vedno novih naročnikov. Od novega leta sem imamo 60 novih naročnikov na «Rdeči Prapor» in upamo, da jih v februarju pridobimo še 60. Koledarjev smo razpečali 400; knjiga «Pod spovednim pečatom» pojde bržkone zelo o rok.

V gospodarskem oziru smo prav zadovoljni. «Občno konsumno društvo» je doseglo

440.000 kron letnega prometa. Nad osem tisoč čistega dobička se razda letos. «Prva idrijska čipkarska zadruga» (v kateri so same organizovane žene) je imela tekom prvih 6 mesecev nad 20.000 kron prometa ter dosegla čez 500 kron čistega dobička. Društvo sploh imamo, kolikor jih rabimo. Kolesarji imajo svoje kolesarsko društvo «Sloga», rudarji rudarsko strokovno organizacijo, ženske svoje žensko društvo «Veda» in — delavci-lovci. «Delavsko lovsko društvo», kar je pač unikum med socialno-demokracijskimi organizacijami. In vsi člani «Del. lovskega društva» so oboroženi s puškami dvocevki. . . Groza, kajne? Bližamo se čudnim, prečudnim časom. . .

Nu, pa še drugič kaj iz naše grape. Za danes dovolj!

Solkane, dne 14. januarja 1906. Čas je, da se enkrat tudi mi delavci v Solkanah odločimo, kako in kaj naj ukrenemo za prihodnje volitve in za bodočnost sploh. Tak-tika, po kateri smo se bojevali dosedaj za naše pravice, je zastarela ter nam ni in ne bode prinesla nikdar ničesar. Delali smo «štafažo» za narodnjake in gospode, ki so nas semtertja tudi pohvalili zato, in smo bili še ponosni na to. Treba bode iti drugo pot, kaj hočemo storiti pri novih volitvah? Kateri stranki naj damo svoje glasove? Kdo nas bode zastopal? Morebiti meščanska liberalna stranka, ki ni storila dosedaj ničesar za delavce, pa tudi ne sme in ne more, ako hoče ostati zvesta svojim načelom, če ima sploh kaka načela? Nemogoče je, da bi meščanske stranke zastopale druge interese kakor svoje. Kar je bilo dosedaj, je bilo farbanje v pravem pomenu besede. Dandanes, ko se organizira vse, da si opomore v tej socialni bedi, snujemo mi telovadna društva, pevstva društva in bralna društva, seveda na narodni podlagi, za svoje socialne razmere in politične pravice se ne brigamo. Ali naj se pri novih volitvah udamo krščansko-socialni stranki? Seveda je ta stranka zmožna, zastopati vse sloje v človeški družbi; najprvo zastopa svoje interese, ali predno pridejo zadnji na vrsto, ne ostane nič več. Oni zastopajo vsakega, kdor jim kaj zaupa in verjame. No, mi tej stranki ne verujemo ničesar, to je še edino dobro, kar smo si sedaj ohranili.

Ne vemo še, kako bode Gautsch razdelil volilne okraje na Goriškem, ali zna se zgoditi, da priklopi k mestu Gorici tudi sosednje občine; tedaj smo mi delavci v Solkanah važen faktor. Socialna demokracija na Goriškem bode postavila gotovo svojega kandidata, klerikalna tudi, liberalna slovenska ne bo prišla v poštev, zakaj tudi? Saj je «Narod» nasprotnik volilne reforme. Dosedaj se še ni odločil definitivno, on bode nastopal, kakor bo veter pihal. Naloga delavcev solkanskih bi bila, da z vso odločnostjo nastopijo za kandidaturu socialnega demokrata; toliko bomo gotovo zastopani, kakor smo bili dosedaj. Mogoče, da pride do ožjih volitev med narodnjaki obeh strank; tedaj se bode odločiti na vsak način. Socialni demokrati so se bojevali za volilno pravico, za pravico ljudstva, klerikalci so šli v boj iz dobičkarije, napredna stranka pa bi najraje askurirala svoje manpate. Solkanski delavci, pozor!

Miren na Goriškem. Spali smo tukaj res že spanje pravičnega. Predramili pa so nas neki gospodje, ki so prišli iz Ljubljane, loviti duše po Goriškem. Ustanovit so prišli namreč društvo abstinentov. To bi bilo seveda prav lepo, saj se tudi mi ne potegujemo za pijanstvo; ali ta abstinenca ni nič drugega kakor pretveza, pod katero hočejo lažje delati — klerikalno propagando. Društvo stoji na strogo katoliški podlagi in kar se nam je vsiljevalo, so bile pristno katoliške ideje. Rekli so pač, da jim je vsakdo všeč, kdor pride, naj je tudi liberalec, ali pa celo socialist. Saj to jim verjamemo! Zakaj pa ne bi vzeli pri volitvah za njih kandidate tudi glasove socialistov, če jih dobe? Na drugem

svetu nam bode vse poplačano. Je že prav. A kaj pa na tem svetu? — Ta agitacija naj bi vendar že zdramila naše delavce. Saj lahko vidijo, da jih izkorišča vsakdo politično in gospodarsko, ako niso dobro organizirani. Zakaj naj bi bili ravno mi na Gorškem zadnji? Klerikalci se vedno gibljejo, a da nimamo od njih pričakovati ničesar, je jasno kakor beli dan. Na noge torej, pa začnite z delom, da si tudi mi enkrat pomagamo z lastno močjo.

Iz stranke.

Proletarec. Tako je ime novemu listu, ki smo ga dobili iz Chicage. To je prvo res socialistično slovensko glasilo v Ameriki ter ga je smatrati za lastnino slovenske socialistične organizacije. Prej so se ondotni sodrugi posluževali lista «Glas Svobode», ki pa je privatna lastnina nekega gospoda Konda in urednik je smel toliko časa urejevati ga v socialističnem smislu, dokler se je lastniku zdelo, da to nese. Že tedaj so bile menda uredništvu ponekod vezane roke, kajti zlasti lani se nam je že čudno zdelo, da je bil «Glas Svobode» eden najglavnejših virov ljubljanski «Slovenski Narod». Ko se je pa pokazalo, da je Konda samo na dobičku ležeče, je prišlo do razpora, ki je bil itak potreben in koristen. Sedaj vsaj kaže, da se slovenski socialisti v Ameriki samostojno organizirajo in v «Proletarcu» so dobili tudi svoje lastno glasilo, pa jim ne bode treba iskati milosti pri privatnih podjetnikih. Prva številka je spretno urejena in ima res socialistično lice. «Proletarec» izhaja za sedaj po enkrat na mesec in velja za celo leto 50 cent. Naroča se ga pri sodrugu Antonu Prešernu, 678 W. 17 th St., Chicago; rokopise se pa pošilja uredništvu «Proletarca», 683 Loomis St., Chicago, Illinois.

Vzorno delo. Kdor hoče razumeti, kako se dela v stranki in od česa so odvisni uspehi, naj pregleda poročilo o lanskem delovanju stranke v kladenskem okraju na Češkem. Ondotna okrajna organizacija je imela te dni glavno konferenco in iz poročila sodruga Austa posnamemo sledeče: V celem okraju je šamo še 13 občin, ki niso organizirane, 195 občin pa je organiziranih. Politično organiziranih je v okraju 12.541 oseb, med njimi 1170 žen k. Strokovno organiziranih pa je 12.040 moških in 376 žensk. V občinskih zastopih je 109 socialnih demokratov. Pretečenega leta je bilo 93 velikih ljudskih zborov, 402 navadna ljudska shoda, 1354 organizacijskih in strokovnih shodov ter 484 predavanj. Dnevnika «Pravo Lidu» se proda v okraju ob delavnikih 5232, ob nedeljah pa 7581, krajevskega lista «Zaf» 9099, okrajnega glasila «Svobod» 3174, ter 13.000 iztisov drugih političnih in strokovnih listov. Sprito takih števil se razume, zakaj je stranka na Češkem tako močna in zakaj dosega take uspehe. Seveda so taki rezultati p'od ogromnega, splošnega dela in to bi morali imeti tudi slovenski sodrugi pred očmi. Ako bi imeli vsi naši sodrugi resno voljo za

strankino delo, pa bi tudi lahko dosegli take uspehe.

Kongres srbskih socialistov iz Ogrske je bil o pravoslavni božiču v Novem Sadu. Udeležili so se ga tudi srbski socialni demokratje iz Hrvatske. Razven Novega Sada je bilo zastopanih 36 mest; navzočih je bilo 42 delegatov. Organizacija srbskih socialnih demokratov je v zadnjem času zelo lepo napredovala; v Novem Sadu je sedaj 9 socialističnih društev. Kongres je zaključil več važnih sklepov, da se stranka med Srbi še bolje razvije. Iz odborovega poročila je posneti, da se je naklada srbskega strankinega glasila povečala od 300 na 1000 iztisov. Sklenilo se je, uvesti strankin davek po 5 vin. na teden. Osnovanje izdajateljske zadrage «Naša Snaga», ki je bilo sprejeto na hrvatskem strankinem zboru o božiču, je pozdravil kongres ter je pozval srbske sodruge, naj ji pristopijo za ude. V izvrševalni odbor je bilo izvoljenih 11 sodrugov.

VABILO

k

I. red. letn. obč. zboru

Prve idrijske čipkarske zadrage
v IDRIJI,

vpisane zadrage z omejeno zavezo

ki se vrši

dne 11. svečana t. l. ob 2. uri popoldne
v prostorih ženskega društva «Veda».

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika ustanovnega obč. zbora.
2. Poročilo načelstva o delovanju zadrage v letu 1905.
3. Poročilo računov za leto 1905 in razdelitev čistega dobička.
4. Poročilo nadzorništva in podelitev odveze načelništvu.
5. Volitev štirih nadzornic in ene namestnice.
6. Poročilo o izvršeni reviziji zadrage.
7. Predlogi in nasveti.

Za nadzorništvo:

Ivana Stravsova
zapisničarka.

Alojzija Kosova
predsednica.

Pristop k občnemu zboru imajo le članice s člansko knjižico. Brez članske knjižice ni vstop dovoljen.

Skrb vsake gospodinje je posvečena družinski blaginji!

Kathreinerjeva Kneippova sladna kava

Je po Kathreinerjevem načinu svojega proizvajanja okusna, zdrava v prospeh in poceni, ima torej neprecenljive prednosti za vsako gospodinjstvo!

Poudarjajte pri nakupovanju izrečno ime Kathreiner in zahtevajte le izvirne zavoje z varstveno znamko župnik Kneipp.

Sodrugi, Delavci, berite in širite svoj list „Rdeči prapor“!

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v nobeni delavski hiši.

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v nobeni gostilni, kavarni in brivnici, kamor delavci zahajajo.

Naročnina znaša: Za avstro-ogr. kraje: za celo leto K 5.44, za pol leta K 2.72, za četrt leta K 1.36. — Za Nemčijo: za celo leto K 5.96, za pol leta K 2.98, za četrt leta K 1.49. — Za Ameriko: za celo leto K 7.28.

Posamezne številke stanejo 10 vin.

V Ljubljani je v sledečih tobakarnah «Rdeči prapor» naprodaj:

Blaž, Dunajska cesta.
Franzot, državni kolodvor, Sp. Šiška.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Kušer, Sv. Petra cesta.
Pichler, Kongresni trg 3.
Svatek, Glavni trg.
Sešark, Šelenburgove ulice.
Velkavrh, Sv. Jakoba trg.
Weiser, Jurčičev trg.
Gostilna Traun, Glince pri Viču.

V Trstu:

Lavrenčič, Piazza Caserma.

V Gorici:

Krebelj Peter, Kapucinske ulice 1.

Na Reki:

Ricardo Camera, Corso 16.

Franc Weinberger

gostilničar in izdelovalec sodavic in pokalic

== v Zagorju ==

se priporoča cenjenim gg. gostilničarjem in delavcem v obilno naročbo svojih izdelkov.

Izdajatelj in odgovorni urednik Ignacij Sitter.

Kavarna

„Unione“

preje „Tedesco“

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Prva kooperativistično urejena

gostilna

v ulici S. Giovanni v Trstu.

Izvrstna vina. Dalmatinska vina, direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago «Rdeči Prapor», «Arbeiter-Zeitung» in «Laboratore».

Tiska Iv. Pr. Lampret v Kranju.